

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

DƯƠNG THÚY HẰNG

TIỂU THUYẾT NGUYỄN ĐÌNH TÚ
TỪ GÓC NHÌN PHÂN TÂM HỌC

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2017

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

DƯƠNG THÚY HẰNG

TIỂU THUYẾT NGUYỄN ĐÌNH TÚ
TỪ GÓC NHÌN PHÂN TÂM HỌC

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã ngành: 60.22.01.21

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CẢM ƠN

Được sự phân công của Khoa Văn – Xã hội, Trường Đại học Khoa học - Đại học Thái Nguyên và được sự đồng ý của người hướng dẫn khoa học PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh, tôi đã thực hiện đề tài: “*Tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú từ góc nhìn phân tâm học*”.

Bản Luận văn được hoàn thành bằng sự nỗ lực và cố gắng của bản thân trong suốt thời gian từ khi nhận đề tài đến khi kết thúc vào tháng 6 năm 2017.

Trong suốt quá trình viết Luận văn, tôi đã nhận được sự giúp đỡ tận tình và hướng dẫn chu đáo của PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh.

Tôi cũng nhận được sự quan tâm, giúp đỡ, tạo điều kiện thuận lợi nhất của các thầy giáo, cô giáo khoa Văn- Xã hội, trường Đại học Khoa học – Đại học Thái Nguyên để Luận văn được hoàn thành đúng thời hạn.

Đồng thời, tôi cũng nhận được sự động viên, chia sẻ của gia đình, bạn bè đồng nghiệp, hỗ trợ tôi rất nhiều về mặt tinh thần.

Cho phép tôi bày tỏ lòng tri ân tới PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh và lời cảm ơn sâu sắc tới các quý vị!

Thái Nguyên, tháng 6 – 2017

Học viên: Dương Thúy Hằng

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả được nêu trong luận văn là trung thực và chưa được ai công bố trong bất kỳ công trình khoa học nào.

Thái Nguyên, tháng 6-2017

TÁC GIẢ LUẬN VĂN

Dương Thúy Hằng

MỤC LỤC

LỜI CẢM ƠN	i
LỜI CAM ĐOAN	ii
MỤC LỤC	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Đối tượng và mục tiêu nghiên cứu.....	7
4. Nhiệm vụ và phương pháp nghiên cứu.....	8
5. Phạm vi nghiên cứu.....	9
6. Cấu trúc luận văn.....	9
7. Đóng góp của luận văn.....	9
Chương 1. PHÂN TÂM HỌC VÀ TIẾP CẬN TIỂU THUYẾT	
NGUYỄN ĐÌNH TÚ TỪ GÓC NHÌN PHÂN TÂM HỌC	11
1.1. Khái lược lý thuyết phân tâm học.....	11
1.1.1. Phân tâm học của S.Freud.....	11
1.1.2. Phân tâm học của Jung (còn được gọi là Tâm phân học).....	16
1.2. Phân tâm học với nghiên cứu, phê bình văn học.....	19
1.3. Dấu ấn phân tâm học trong tiểu thuyết của một số nhà văn trẻ Việt Nam đương đại (Nguyễn Việt Hà, Nguyễn Bình Phương...).....	21
1.4. Dấu ấn phân tâm học trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú.....	25
1.4.1. Tiểu sử và quá trình sáng tác của Nguyễn Đình Tú.....	25
1.4.2. Ảnh hưởng từ phân tâm học trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú.....	28
Tiểu kết chương 1	31
Chương 2. DẤU ẤN PHÂN TÂM HỌC QUA CÁI NHÌN VỀ HIỆN THỰC VÀ CON NGƯỜI TRONG TIỂU THUYẾT NGUYỄN ĐÌNH TÚ	32
2.1. Dấu ấn Phân tâm học trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú qua cái nhìn hiện thực.....	32

2.1.1. Không gian hiện thực đặc biệt - nơi hình thành những ấn ức cá nhân	32
2.1.2. Không gian hiện thực của tiềm thức và giấc mơ - nơi chứa đựng Những ấn ức, mặc cảm, nỗi đau con người.....	35
2.1.3. Không gian hiện thực tâm linh, phi lí - nơi cứu rỗi tâm hồn con người	39
2.2. Dấu ấn Phân tâm học qua cái nhìn con người trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú	43
2.2.1. Con người bản năng trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú.....	44
2.2.2. Con người ấn ức, mặc cảm, cô đơn trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú	55
2.2.3. Con người thần kinh, đa nhân cách trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú.	63
Tiểu kết Chương 2	67
Chương 3. DẤU ẤN PHÂN TÂM HỌC TRONG NGHỆ THUẬT TIỂU THUYẾT NGUYỄN ĐÌNH TÚ	68
3.1. Biểu tượng nghệ thuật mang dấu ấn Phân tâm học trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú	68
3.2. Nghệ thuật miêu tả nội tâm nhân vật nghiêng về thế giới vô thức của nhân vật trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú	70
3.3. Ngôn ngữ và giọng điệu mang dấu ấn Phân tâm học trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú	74
3.3.1. Ngôn ngữ miêu tả hoạt động tính dục.....	74
3.3.2. Giọng điệu	79
Tiểu kết chương 3	93
KẾT LUẬN	94
TÀI LIỆU THAM KHẢO	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Văn xuôi đương đại ngày càng xuất hiện những gương mặt trẻ, tiêu biểu, gây được tiếng vang và sự quan tâm, chú ý của giới phê bình cũng như bạn đọc. Tuy nhiên, những tác phẩm trẻ trung ấy vừa xuất hiện và còn nóng hổi tính thời sự nên thành tựu nghiên cứu về chúng vẫn còn khiêm tốn. Bởi thế, việc nghiên cứu những tác phẩm của họ là cần thiết để góp phần đánh giá một cách toàn diện về diện mạo nền văn xuôi Việt Nam hiện đại thế kỉ XXI.

1.2. Nguyễn Đình Tú là cây bút thuộc thế hệ 7x, từ rất sớm nhà văn này đã có ý thức đi theo con đường chuyên nghiệp. Anh còn là một cây bút đa tài, sáng tác ở nhiều đề tài, nhiều thể loại khác nhau, từ truyện ngắn đến tiểu thuyết, từ văn học thiếu nhi đến văn học về giới trẻ, về chiến tranh... Và ở thể loại nào, tác phẩm của anh cũng để lại những dấu ấn sâu sắc trong lòng độc giả. Tuy nhiên, trong quá trình tìm tòi, đổi mới “đưa con tinh thần” của mình, tác phẩm Nguyễn Đình Tú luôn tạo nên những luồng dư luận nhiều chiều, khen có, chê có, thích thú có, ghê sợ có... Bởi vậy mà các tác phẩm của Nguyễn Đình Tú luôn “nóng hổi” tính thời sự và có sức hút đối với người nghiên cứu.

1.3. Tiểu thuyết Việt Nam giai đoạn cuối thế kỉ XX đầu thế kỉ XXI đã xuất hiện nhiều xu hướng đổi mới, cách tân cả về mặt nội dung và hình thức. Để đánh giá một cách sâu sắc, toàn diện đặc điểm, thành tựu và hạn chế của thể loại văn học này cần áp dụng nhiều phương pháp nghiên cứu. Trong số đó, hướng tiếp cận văn chương từ góc nhìn phân tâm học ngày càng được chú ý. Đặt tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú dưới ánh sáng phân tâm học, người viết có cơ sở khoa học để soi sáng các giá trị, chỉ ra các ưu điểm, nhược điểm trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú. Từ đó nhằm đánh giá sáng tác của ông một cách toàn diện và sâu sắc hơn. Tuy nhiên, đây là một công việc hết sức khó khăn

bởi bản thân lý thuyết Phân tâm học không dễ thấu hiểu và chưa được vận dụng phổ biến trong nghiên cứu văn chương ở nước ta.

Vì những lí do trên, người viết lựa chọn nghiên cứu đề tài “*Tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú từ góc nhìn Phân tâm học*” với mong muốn góp phần khám phá và luận giải về những vấn đề về nội dung và nghệ thuật trong tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Các công trình nghiên cứu văn học từ góc nhìn Phân tâm học ở Việt Nam

Phân tâm học đã được đưa vào nghiên cứu văn học ở Việt Nam từ khá sớm qua các công trình: *Chuyên luận về Hồ Xuân Hương Thân thể và văn tài* (1936) của Nguyễn Văn Hanh, bài viết *Cái ám ảnh của Hồ Xuân Hương* của Trương Tửu. *Chuyên luận Hồ Xuân Hương – Hoài niệm phồn thực* (1995) của Đỗ Lai Thúy. *Đi tìm ẩn ngữ trong thơ Hoàng Cầm, Đáp lời con quái vật Sphinx hay Ngọn nguồn sáng tạo thơ Xuân Diệu...* in trong tập *Bút pháp của ham muốn, Phân tâm học và văn hoá nghệ thuật, Phân tâm học và văn hoá tâm linh* cũng là những công trình có tính ứng dụng cao của Đỗ Lai Thúy. *Phân tâm học trong nghiên cứu văn học* (bài giảng của Evelyne Grossman, GS Văn học Pháp đương đại ĐH Pari, Nguyễn Thị Từ Huy dịch), *Phân tâm học và nghiên cứu, phê bình văn học nghệ thuật* (bài báo khoa học của Lê Đình Cúc, Viện hàn lâm khoa học xã hội Việt Nam), *Phân tâm học trong nghiên cứu văn học ở Việt Nam* (đề tài khoa học cấp Đại học của Cao Thị Hồng), *Phân tâm học văn bản và phê bình văn học* (bài báo khoa học của Đoàn Anh Dương, Viên khoa học)...

Ngoài ra, trong phạm vi các trường Đại học cũng xuất hiện một số công trình nghiên cứu văn học từ lý thuyết Phân tâm học dưới dạng các khoá luận tốt nghiệp, luận văn thạc sĩ.

2.2. Những công trình nghiên cứu về tiểu thuyết Nguyễn Đình Tú

Bàn về các tác phẩm cụ thể là *Nháp*, *Kín*, *Phiên bản* và *Hoang tâm* người viết xin trích dẫn lại một số ý kiến tiêu biểu. Cụ thể là các bài viết: *Nháp - tiểu thuyết mới của Nguyễn Đình Tú* (Lương Giang), *Nháp hay là một sự xói xáo đáng trân trọng* (Hoàng Anh), *Nháp, từ một cuộc sống phạm phủ đến dự cảm văn chương* (Đình Khôi), *Nháp hay là sự yếm thế tâm hồn* (Hoài Hương), *Nháp và nỗi cô đơn khi... sex* (Lương Nguyên), *Nháp hay văn chương dành cho giới trẻ?* (Mai Đình Khôi).

Xoay quanh tác phẩm này đã có những cuộc bút chiến nảy lửa. Trong bài viết “*Nháp - sự tha hóa và vô bọc tri thức*”, Bùi Công Thuận đã lấy dẫn chứng một số ý kiến nhận xét về *Nháp*: “*Tiểu thuyết Nháp của Tú đúng là tác phẩm mới ở dạng nháp thôi. Nó là cuốn trung bình non, có gì mà âm ỉ lên thế*” (Lê Tữ). “*Chu Lai hiểu thực chất cuốn tiểu thuyết này như thế nào. Nhưng ông này không đủ dũng cảm để nói thẳng, bởi thế ông phải dùng một loại ngôn ngữ hỏa mù. Nhưng Chu Lai là người không giỏi thao tác loại ngôn từ này nên mới viết như thế. Xin tác giả Nháp bình tĩnh và thành công trong tác phẩm tới và nên quên đi những lời giới thiệu vô thưởng vô phạt như thế này*” (Ngô Hoàng Lễ). Bùi Công Thuận đã phân tích cái vô bọc tri thức trong tác phẩm để đi đến nhận xét: “*Nếu như trước đây những cuốn như Bảy đêm khoái lạc, Cô giáo Thảo bị coi là đồi trụy, bị truy quét thì Nháp còn đồi trụy gấp nhiều lần những cuốn sách truyền tay nhau ấy chỉ vì nó được khoác cái vỏ “tư tưởng” và vô trí thức khiến cho người ta phải lưỡng lự khi kết luận về nó, không biết nó là một tác phẩm tư tưởng hay một cuốn sách đồi trụy. Sự độc hại nguy hiểm của Nháp chính là ở chỗ lập lờ ấy*” [110].

Bên cạnh những ý kiến phê phán là tiếng nói khẳng định. Võ Thị Xuân Hà đánh giá: “*Nháp không chỉ là một thông điệp lạnh lùng, Nháp không chỉ có sex và giết người*” [44]. Hay một số bài viết như: *Một cách nhìn khác về*

Nháp (Trần Tố Loan), *Nháp không phải là một cuốn tiểu thuyết suy đồi* (Nga Sơn), *Phản biện sex trong Nháp của Nguyễn Đình Tú* (Lê Nhật Tăng). Nhà phê bình Văn Giá có lời nhận xét: “*Đọc Nháp, tôi cho rằng ít nhất Nguyễn Đình Tú làm được việc rất quan trọng của tiểu thuyết: Thứ nhất, tiểu thuyết có tư tưởng và thứ hai, nói được về thế hệ của chính anh trong xã hội hiện nay*” [39]. Đoàn Minh Tâm đánh giá *Nháp* có bốn cái mới như sau: “*Một là ngôn ngữ, hai là độ mở, ba là cách xây dựng nhân vật và bốn là tính giải trí. Tiểu thuyết của Nguyễn Đình Tú có chất luật, chất lính biểu hiện ở tính hình sự điều tra*”. “*Xây dựng kiểu nhân vật thân kinh là bước nỗ lực lớn của Nguyễn Đình Tú trong việc làm mới chính mình*” [106].

Đối với tiểu thuyết *Phiên bản*, cuốn tiểu thuyết đoạt giải **B** Cuộc thi sáng tác tiểu thuyết, truyện và kí vì an ninh Tổ quốc và bình yên cuộc sống (giai đoạn 2007 - 2010) do Bộ Công an phối hợp với Hội Nhà văn tổ chức, Đoàn Ánh Dương khẳng định: “*Nguyễn Đình Tú không lập hồ sơ tội phạm bằng án tích mà chủ yếu bằng thương tích*”. Ông cho rằng: “*Nguyễn Đình Tú không chú ý đi sâu vào xây dựng tình huống, những tình tiết giàu kịch tính, những hình ảnh li kỳ, gay cấn giống như những tác phẩm trinh thám của nhân vật, thái độ, xúc cảm của nhân vật trong cái nhìn hồi cố*” [28]. *Phiên bản* còn nhận được những đánh giá, nhận xét ở nhiều bình diện, nhiều vấn đề qua các bài viết như: *Phiên bản hay tính thiện và tính ác trong một con người* của Ma Văn Kháng, *Phiên bản, những mảng tối của cuộc đời* của Nghiêm Tuấn, *Phiên bản của bạo lực và tính người* của Giang Nam và Hoài Hương với bài viết *Nhà văn Nguyễn Đình Tú, tiểu thuyết Phiên bản: tội ác mang khuôn mặt đàn bà*.

Đến 2010, khi *Kín* ra đời thì cuốn sách dày hơn 400 trang này lại đi sâu, bóc tách, lí giải chân dung lớp trẻ đương đại. Cuốn tiểu thuyết này tiếp tục tạo nên sóng gió trên văn đàn. Nhà văn Nguyễn Hữu Quý không đánh giá